

[Preamble]

Ñu jòpp te nangu ne sagu doomi aadama ak sañ-sañam yépp-dañu yam te kenn mēnukóo jalgati, te lu lépp nekk na cēs laay ci taxufeex ci mbirum òtte ak jàmm ci biir òdduna.

Ñu jòpp ne ñakk xam ak soofantal sañ-saṇi doomi aadama indi na aymusiba yu tar tax képp kuy dund fippu. Temano egsi na ba mu nekk ci doomi aadama ñu mēn a wax, xalaat, ci seen coobare, bundxatal, nòkk dèddu leen.

Ñu jòpp ne am na solo lool ñu aar sañ-saṇi doomu aadama ak ay matukaay ci wàllu yoon; ngir doomu aadama moomu kenn du ko sonal, muy fippu ci nootaange ak lu koy bunduxatal.

Ñu jòpp ne am na solo lool ñu góor-goorlu ba gēn a rataxal jokkalante gi diggante xeet yi.

Ñu jòpp ne ci bataaxal boobule mbootaayu xeet yi yeesalaat na ay pas-pasam jēme ko ci sañ-sani doomi aadama yu tolloo, ci sag, ci bir lépp lu aju ci dundin diggante góor ak jigéen, ci biir tawfeex gu yaa.

Ñu jòpp ne réew yi ci bokk jël nañu ay matukaay ngir dēgēral jokkalante gi ak mbootaayu xeet yi, ñu naw it bu baax sann-saṇi doomi aadama ak tawfeex yu wóor ci biir òdduna yépp.

Ñu jòpp ne ònd taxawal sañ-saṇ yeek tawfeex yi nekk na lu am solo lool ngir, darajaal matukaay yooyu.

Ndaje mu mag mi biral na ci bataaxal bii ne xeet yépp, réew yépp ak kurel yépp ñu jàpp li ci nekk, ci seen xel, te ñu góor-góorlu, ñu jaarale lii lépp ci njàng mi ak yar gi.

Ñu lawal sañ-saṇ yeek taawfeex yi jël aymatukaay ci biirak bitim réew.

Ñu nangu te di doxal fépp ci anam gu wér ci biir xeet yi sosoo ci réew i bokk ci mbootaay gi ak gox yi bootu ci ñoom.

1. Matukaay bu jëkk bi

Doomi aadama yépp danuy juddu, yam ci tawfeex ci sag ak sañ-sañ. Nekk na it ku xam dēgg te ònd na ak xelam, te war naa jēflante ak nawleen, te teg ko ci wàllu mbokk.

2. Naareelu matukaay

Ku ne mēn naa wax ne am na ay sañ-saṇ ak ay tawfeex yu sosoo ci bataaxal bii te amul xeej ak seen, rawatina ci wàllu xeet, melo, awra, lòkk, diiné, peete ci wàllu politig, xalaat, réew mbaa askan woo mēn ti sosoo, ci it wàllu juddu alal ak lu mu mēn ti doon.

Rax sa dolli amul xeej ak seen ci politig, yoon, mbaa doxalin wu aju ci bitim réew mbaa suuf soo xamne nit ki fa la cosaanoo; réew moomu mbaa suuf soosu moom na boppam walla deet, mbaa ñu yamale yengu-yēngoom.

3. Ñatteelu matukaay

Nit kune war naa dund ci tawfeex ak kaaraange.

4. Ñeenteelu matukaay

Waruñoo def kenn jaam mbaa mbindaan. Njaam ak njaayum jaam nanguwunu ko ci anam gu mu mēn ti doon.

5. Juróomeelu matukaay

Waruñoo mbugal, tutal, mbaa teg kenn lu metti lool lu yelloo wul ak doomu aadama.

6. Juróom benneeli matukaay

Nit ku ne am na sañ-saṇ ñu war kaa nangul darajaam ci wàllu yoon.

7. Juróom benneeli matukaay

Népp a yam ci kanamu yoon. Te it amul xeej ak seen, ku ne yoon woowu war na laa aar. Népp war nañu leen aar ci luy jalgati liñu tēnk ci bataaxal bii ak bepp yēngu-gēngu buy indi par-parloo.

8. Juróom natteelu matukaay

Nit ku ne am na sañ-saṇ dem ci berebi òtte kaay yi ci reewam saa yoo xamne sañ-sañam yooyu dēppook sàrti réewam mba yoon jalgati nañu ko.

9. Juróom ñentteeli matukaay

Menuñoo jòpp, tēj, mbaa genne kenn réewam te tegunu ko ci yoon.

10. Fukkeeli matukaay

Ci lu wér, nit kune mēn naa egg ci berebu atte kaay wax li ko naqari ci anam gu jub, te baña ònd ak par-parloo, ne dañu ko taxal.

11. Fukkeeli been matukaay ak benn

Bépp nit bu ñu taqal cimbir mu tar jàppe nanu ko ku set ba loolu ñu ko taxal leer nàññ ginnaaw bi ñu ko attee. Te ñu taxawu ko ci lépp lu koy aar ci atte boobule.

Duñu tēj kenn ci ay jēfam mbaa lu mu fàtte mbete loolu mu jēf ci jamono jooju nekkul mbir mu tar ci wàllu yoon, ci biir ak bitim réew. Foofu it yoon du ko teg lu dul limengóok li mu def ci jamono jooju.

12. Fukkeeli matukaay ak ñaar

Kenn warula xuus ci dundinu doomu aadama, bu njabootam, ci lu jēm ci kēram mbaa lu mengóok moom, di damm it jarajaam. Buñu jalgatee yii nit kune am na sañ-saṇ ñu aar ko ci wàllu yoon.

13. Fukkeeli matukaay ak ñatt

Nit kune am na sañ-saṇ wēndeelu ni mu ko neexe, tànn it dekkuwaayam ci biir réew bu mu mēn ti doon.

Nit kune am na sañ-saṇ gēnn réew mu mu mēn ti doon. Fimu dēkk it bokk na ci-ak it dellusi ci réewam.

14. Fukkeeli matukaay ak ñent

Nit kune bu ñu ko mbugalee am na sañ-saṇ lòqu ji, mbaa ñaan ñu lòq ko ci yeneni réew.

Su fekkee ne nit ki dañu koy toppu ginnaaw bi mu defee jēyyi, mbaa yēngu-yēngóon méngóowul ak li mbootaayu xeet yi tēral, sañ-saṇ boobu.

15. Fukkeeli matukaay ak juróom

Nit ku ne am na sañ-saṇ xeetoo cim réew.

Mēnuñu ne nit ki xeetoowul cim réew te teguñu ko fenn, mbaa ñu xañ ko sañ-saṇ su bēggee soppi xeetoom ak réewan.m

16. Fukkeeli matukaay ak juróom benn

Jigéen mbaa jóor saa yu matee amul xaaj ak seen, ak waaso bu mu mēn ti bokk, réew, mba diiné am na sañ-saṇ sēy ak it sos njaboot. Ñoo yam it sañ-saṇ, balaa ñuy sēey, ci biir sēy ak it bu seen sēy tasee.

Sēy kenn menunuko fas, xanaa lu jiitu ku ne ci way-dencante yi joxe xalaatam.

Njaboot nekk na menneef gu am solo ci askan wi.

17. Fukkeeli matukaay ak juróom ñaar

Ngay dund yaw doww mbaa ak mbooloo am nga sañ-sañ am loo moomal sa bopp.

Menuñoó xañ kenn am aman.

18. Fukkeeli matukaay ak juróom ñatt

Nit kune am na sañ-sañ xalaat ak sa goom ci wòllu diine, soppi it diineem mba ngëmam, am na it tawfeex feeñal diineem, mbaa ngëmam, ak mbooloo, mbaa moom doww, fu òdduna daje mbaa deet, jarali ko ci njàngale mi, ci ay jëf, ci jaamu yi ak xarbaax.

19. Fukkeeli matukaay ak juróom ñent

Nit ku ne am na sañ-sañ wax mbaa bind lu ko soob. Ci waxam yooyule kenn menuko ce bundu xatal. Te it am na sañ-sañ di gëstu, di jot, di wasare ci anam gu yaa ay xabaaraki xalaat ak ay jumbukaay yu mi Men ti jefandikóo.

20. Ñaar fukkeeli matukaay

Nit kune am na sañ-sañ woote ab ndaje, mbaa sos mbootaay ci jòmm.

Mënuñoó bokk loo kenn ci mbootaay te àndu ci.

21. Ñaar fukkeeli matukaay ak benn

Nit ku ne am na sañ-sañ bokk ci ñiy doxal mbiri réewam. Mu teewal fa boppam, mbaa mu yabal ab ndaw mu teewal ko fa.

Nit ku ne am na sañ-sañ, amul xeej ak seen liggéey ci bépp béréb buy doxal mbiri réewam.

Pas-pasu askan mooy cëslaay buy dëgëral lépp luy doxal réew. Pas-pas gile war na feeñ ci palin yu yiw yu ñu wara amal léeg-léeg ci tannin gu yaa te am sutura,mbaa topp yoon wu wóor wu andak taw feex ci wòllu pal.

22. Ñaar fukkeeli matukaay ak ñaar

Nit ku ne meñneefu askan wi am na sañ-sañ ñu aar ko ci giru dundam. Ci dundam war na ci am xol bu sedd ci sañ-sañam yooyu, luaju ci koom-koomam, ci dundinam ak ci lépp luaju ci aadaam te di ko jox maanaa ak yookkute gu ònd ak tawfeex ci wòllu darajaam, loolu lépp nag ku ne doomu réew mi indi dooleem ak di jokkalante ak bitim réew te mu méngook tērērin ak am-amu réew mu ne.

23. Ñaar fukk ak ñatteeli matukaay

Nit ku ne am na sañ-sañ liggéey, tónn it ci eanam gu ko neex liggéeyamm te mu dëppóok ay sàart yu yam te baax ci wòllu liggéey. Te it ñu aar ko ci ñókkub liggéey.

Amul xeej ak seen ku néppam nanu sañ-sañ ñu fay leen, te loolu méngóok li mu aliggéey.

Keépp kuy liggéey am na sañ-sañ ñu jox ko pay gi mu yellool, baax te mën koo dundal ak njabbotam te mu yellook sagu doomu aadama, mu mottaliku it ak yeneeni pexe su mēnee am ngir aar dundinam.

Nit ku ne am na sañ-sañ samp mbaa bokk ci ay kurel yu koy taxawu ci wòllu liggéeyam.

24. Ñaar fukk ak ñenteeli matukaay

Nit ku ne am na sañ-sañ noppalu, feexal xolal ak it di yamale diirub liggéeyam ak it léeg-léeg muy pēr, bër gu ònd ak xalis.

25. Ñaar fukk ak juróomeeli matukaay

Nit ku ne am na sañ-sañ am dundingu yamamaay ngir dëgëral wér-gi-yaramam, raataageem ak bu njabbootam, lrawatina ci wòllu lekk col, dëkkuwaay, lépp luaju ci wòllu paj ak bépp yëngu-yëngu gu am farata ci wòllu dundam. Am na it sañ-sañ ñu aar ko bu liggeeyatul bu feebaree, bu amee laago, ñókk saxnaam mbaa sërīnam, mbaa mógget, mbaa mu ñókk li muy suturloo ci anam yu dul ci cootareem.

War nañu beral loxo, dimbali képp ku tollu ci am doom ak it guneyi. Bépp xale bu juddu ci sëy, mbaa bu judduwul ci sëy ñoo bokk benn anam buñ leen di aare.

26. Ñaar fukk ak juróom benneeli matukaay

Nit ku ne am na sañ-sañ ñu jòngal ko, njòng mi waruñu ci fayaku lu mu bon bon ci njàng mu suufe mi te am solo. Njàng mu suufe mi lu war la. Njòng mu xarala mi, te itaju ci wòllu liggéey war nanu koo wasaare. Amul xeej ak seen njòng mu kawemi ubbil nañu ko képp ku ko yelloo.

Njòng war naa indi naataange gu yaa ci ddoomi aadama te it war na dëgëral ñu naw sañ-saṇi doomi aadama aki tawfeexam ci anam gu yaa-wat na it rataxal déggóo gi ak yokkute mbootaayu xeeti yi ngir jòmm sax.

WaaJur yi ñoo jëkk am sañ-sañ ci anam gi ñuy yare seeni doom.

27. Ñaar fukk ak juróom nenteeli matukaay

Nit ku ne am na sañ-sañ bokk ci dépp luaju ci caaday askan wi, di bāñneexu ci lu cuaju ak it bokk ci lépp luy suqali xarala gi ak lu ciy meñ.

Nit ku ne am na sañ-sañ ñu aaral ko lépp luaju ci lu mudefar ci wòllu la xarala, mbind mbaa luaju ci wòllu caala.

28. Ñaar fukk ak juróom natteeli matukaay

Nit ku ne war naa tawaxu dëpp luaju a askan wi, ak luaju ci bitim réewam ba sañ-sañ ak tawfeex yi bataaxalu xeeti gi ëmb mën a sax.

29. Ñaar fukk ak juróom nenteeli matukaay

Nit ku ne am na ay wareef yu ko war digganteem ak dëkkandoom yi ngir dëgëral ci anam gu ya darajaam.

Nit ku ne buy doxal ay sañ-sañam aki tawfeexam war naa sallook li ko yoon may, ngir mu mën a nangu, naw, sañ-sañ nawleem ba léépp luaju ci yiw, teey ak naataange gu yaa sax ci askan wi.

Sañ-sañ yeek tawfeex yi mënuñukoo doxal ci anam gu deppoo-wul li mbootaayu xeeti yi misër mbaa taxawal.

30. Fanweereeli matukaay

Ci fànn gu mu mën ti doon ci bataaxal bii, bépp réew, mbootaay mbaa nit, warul doxal mbaa def luy yàq sañ-sañ yeek tawfeex.